

Порядок виїзду з України малолітніх та неповнолітніх дітей. Нотаріальне оформлення заяви від батьків.

Порядок виїзду з України громадян, які не досягли 16-річного віку, регулюється Правилами перетинання державного кордону громадянами України, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 25.08.2010 р. за № 724 (надалі Правила). Відповідно до цих Правил виїзд за кордон осіб, що не досягли 16-річного віку здійснюється за згодою обох батьків (усиновлювачів) та в їх супроводі або в супроводі осіб, уповноважених ними, які на момент виїзду з України досягли 18-річного віку.

Для виїзду з України громадян, яким не виповнилось 16-ти років, в супроводі одного з батьків необхідна нотаріально посвідчена згода другого з батьків. Якщо виїзд за межі України буде відбуватися в супроводі сторонніх осіб – необхідна нотаріально посвідчена згода обох батьків.

Для засвідчення нотаріусом справжності підпису громадянина в заяві про згоду на виїзд дитини за межі України, необхідна особиста присутність у нотаріуса того з батьків, чий підпис буде засвідчуватись нотаріально або присутність обох батьків, якщо згоду на виїзд дитини будуть надавати обидва батьки. Кожен з батьків може оформити окрему заяву про виїзд їх дитини за кордон, у разі їх окремого проживання (тимчасового перебування).

Звертатися за засвідченням справжності підпису в заяві про згоду батьків на виїзд дитини за кордон можна до будь-якого нотаріуса, незалежно від місця реєстрації або місця проживання (місця перебування) батьків дитини. У відповідності зі ст. 242 Цивільного кодексу України батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники не мають права передавати свої права іншим особам, тобто зробити заяву на виїзд дитини можуть батьки тільки особисто, передати такі повноваження по довіреності не можливо.

Відповідно до Правил у заяві про згоду батьків на виїзд їх дитини за кордон обов'язкового зазначаються держава прямування та відповідний часовий проміжок перебування дитини у цій державі.

У деяких випадках, чітко встановлених законодавством України, виїзд дітей за кордон може відбуватися без нотаріально посвідченої згоди другого з батьків, а саме:

- 1) якщо другий з батьків є іноземцем або особою без громадянства, що підтверджується записом про батька у свідоцтві про народження дитини, та який (яка) відсутній у пункті пропуску;
- 2) якщо у паспорті громадянина України для виїзду за кордон, з яким перетинає державний кордон дитина, що не досягла 16-річного віку, або у паспортному документі дитини є запис про вибуття на постійне місце проживання за межі України чи відмітка про взяття на постійний консульський облік у дипломатичному представництві або консульській установі України за кордоном;
- 3) у разі пред'явлення документів або їх нотаріально засвідчених копій: свідоцтва про смерть другого з батьків; рішення суду про позбавлення батьківських прав другого з батьків; рішення суду про визнання другого з батьків безвісно відсутнім; рішення суду про визнання другого з батьків

недїездатним; рїшення суду про надання дозволу на виїзд з України громадянину, який не досяг 16-рїчного вїку, без згоди та супроводу другого з батькїв; довїдки про народження дитини, виданої вїддїлом реєстрацїї актїв цивїльного стану, їз зазначенням пїдстав внесення вїдомостей про батька вїдповїдно до частини першої статтї 135 Сїмейного кодексу України (пїд час виїзду дитини за кордон у супроводї одинокої матерї).

Крїм того, 07 грудня 2017 року Верховною Радою України внесено змїни до Сїмейного кодексу України, якї набрали чинностї 06 лютого 2018 року, вїдповїдно до яких той їз батькїв, з ким за рїшенням суду проживає дитина, самостїйно вирїшує питання щодо тимчасового виїзду дитини за межї України з метою лїкування, навчання дитини за кордоном, вїдпочинку, за наявностї довїдки, виданої органом державної виконавчої служби, про наявнїсть заборгованостї зї сплати алїментїв, сукупний розмїр якої перевищує суму вїдповїдних платежїв за шїсть мїсяцїв.

В нотарїальнїй практицї зустрїчаються випадки, коли в деяких заявах, справжнїсть пїдпису на яких засвїдчена нотарїусами, зазначається про делегування батьками супроводжуючїй особї своїх батькївських прав. Вїдповїдно до статей 153, 154 СКУ, статтї 242 ЦКУ батьки (усиновлювачї) є законними представниками своїх малолїтнїх та неповнолїтнїх дїтей, при цьому представництво батьками малолїтнїх та неповнолїтнїх дїтей є їхнїм обов'язком, а не правом, вїд якого вони, вїдповїдно, не можуть вїдмовитись. Вїдповїдно до ч. 6 ст. 203 ЦКУ правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та їнтересам їхнїх малолїтнїх, неповнолїтнїх чи непрацездатних дїтей. Окрїм того, вїдповїдно до ч. 2 ст. 238 Цивїльного кодексу України, представник не може вчиняти правочин, який вїдповїдно до його змїсту може бути вчинений лише особисто тїєю особою, яку вїн представляє. Таким чином, заява, яка мїстить можливїсть делегування прав батькїв дитини, грубо порушує чинне законодавство України ї засвїдчення справжностї пїдпису на такїй заявї є неприпустимим. Як показує практика, при засвїдченнї справжностї пїдписїв на таких заявах нотарїусам варто крїм прїзвища, їм'я та по-батьковї супроводжуючих осїб зазначати також їх дату народження для чїткої їдентифїкацїї такої особи.

Також їснують випадки, коли у текстах заяв вїд батькїв на виїзд їх малолїтнїх дїтей за кордон нотарїуси помилково зазначають застереження, встановлене ст. 6 Закону України «Про порядок виїзду з України ї в'їзду в Україну громадян України». Вїдповїдно до цїєї статтї, громадянинувї України може бути тимчасово вїдмовлено у виїзді за кордон у випадках, якщо:

- 1) вїн обїзнаний з вїдомостями, якї становлять державну таємницю, – до закїнчення термїну, встановленого статтею 12 цього Закону;
- 2) стосовно нього у порядку, передбаченому кримїнальним процесуальним законодавством, застосовано запобїжний захїд, за умовами якого йому заборонено виїжджати за кордон, – до закїнчення кримїнального провадження або скасування вїдповїдних обмежень;
- 3) вїн засуджений за вчинення кримїнального правопорушення – до вїдбуття покарання або звїльнення вїд покарання;
- 4) вїн ухиляється вїд виконання зобов'язань, покладених на нього судовим рїшенням, – до виконання зобов'язань;

5) він перебуває під адміністративним наглядом Національної поліції – до припинення нагляду.

Кримінальним Кодексом України встановлено, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років, а за тяжкі – від чотирнадцяти до шістнадцяти років. Отже, жодне вказане у ст. 6 Закону України “Про порядок виїзду з України і в’їзду в Україну громадян України” обмеження не може стосуватися малолітньої дитини, тому таке посилення в заяві є помилковим, однак, таке застереження можна зазначати в заяві щодо неповнолітньої дитини.

Також слід мати на увазі, що у зв’язку з набранням чинності Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року та Тимчасового порядку контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей (затверджений наказом Антитерористичного центру при СБУ від 12.06.2015 N 415ог (із змінами та доповненнями)) в нотаріальній практиці виникла необхідність засвідчення справжності підписів батьків на заявах про їх згоду на в’їзд на тимчасово окуповану територію – Автономну Республіку Крим та міста Севастополя та на неконтрольовану територію Луганської та Донецької областей та їх виїзд з цих територій. Тому текст заяви повинен містити таке формулювання: «даємо згоду на тимчасовий в’їзд на тимчасово окуповану територію України – Автономну Республіку Крим та міста Севастополя та виїзд з неї».

Щодо згоди батьків на тимчасовий в’їзд їх дітей на неконтрольовану територію (у район проведення Операції об’єднаних сил на території Донецької та Луганської областей). Текст заяви повинен містити таке формулювання: «даємо згоду на тимчасовий в’їзд на неконтрольовану територію (у район проведення Операції об’єднаних сил на території Донецької та Луганської областей) та виїзд з неї».

Слід зазначити, що в Україні основні підходи до реалізації прав дітей на виїзд за межі України протягом останнього часу істотно змінилися. Це пов’язано з посиленням уваги з боку держави до захисту інтересів дітей, удосконаленням механізму контролю за дотриманням чинного законодавства у сфері охорони дитинства та багатьма іншими факторами.

*Завідувач Двадцять першої київської
державної нотаріальної контори
Вик.: Бондарчук А.О.*

Л.С. Зубченко